

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

2 december 2008

WETSONTWERP

tot wijziging van de wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst voor de duur van de regering van Koning Albert II, tot toekenning van een jaarlijkse en levenslange dotatie aan Hare Majesteit Koningin Fabiola en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip en van de wet van 7 mei 2000 houdende toekenning van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip, een jaarlijkse dotatie aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Astrid en een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Laurent

AMENDEMENTEN

Nr. 1 VAN DE HEER **GOYVAERTS** EN MEVROUW **PAS**

Art. 2.

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 2. De wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst voor de duur van de regering van Zijne Majesteit Koning Albert II, tot toekenning van een jaarlijkse en levenslange dotatie aan Hare Majesteit Koningin Fabiola en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip, wordt opgeheven op 1 januari 2009.».

Voorgaand document:

Doc 52 **1606/ (2008/2009)**:
001: Wetsontwerp.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

2 décembre 2008

PROJET DE LOI

modifiant la loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste Civile pour la durée du règne du Roi Albert II, l'attribution d'une dotation annuelle et viagère à Sa Majesté la Reine Fabiola et l'attribution d'une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe et la loi du 7 mai 2000 attribuant une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe, une dotation annuelle à Son Altesse Royale la Princesse Astrid et une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Laurent

AMENDEMENTS

N° 1 DE M. **GOYVAERTS** ET MME **PAS**

Art. 2.

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 2. La loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste Civile pour la durée du règne du Roi Albert II, l'attribution d'une dotation annuelle et viagère à Sa Majesté la Reine Fabiola et l'attribution d'une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe, est abrogée à la date du 1er janvier 2009.».

Document précédent:

Doc 52 **1606/ (2008/2009)**:
001: Projet de loi.

VERANTWOORDING

De indieners van dit amendement zijn voorstander om de ganse dotatieregeling van het Belgische koningshuis af te schaffen omdat de voorstanders van de dotatieregeling destijds hebben nagelaten te zorgen voor de nodige transparantie en controle.

Nr. 2 VAN DE HEER GOYVAERTS EN MEVROUW PAS

Art. 3.

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 3. De wet van 7 mei 2000 houdende toekenning van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip, een jaarlijkse dotatie aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Astrid en een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Laurent, wordt opgeheven op 1 januari 2009.

VERANTWOORDING

Zie amendement nr. 1.

Hagen GOYVAERTS (VB)
Barbara PAS (VB)

Nr. 3 VAN DE HEER JAMBON

Art. 2.

De woorden «vanaf 1 januari 2009» vervangen door de woorden «vanaf 1 januari 2008».

VERANTWOORDING

Dit wetsontwerp kwam er na grote verontwaardiging bij de bevolking over de stijging van de koninklijke dotaties met 6%, terwijl vele mensen door de economische crisis hun job verliezen en vele anderen hun koopkracht sterk zagen achteruit gaan, slechts gedeeltelijk getemperd door de automatische aanpassing aan de gezondheidsindex. De regering grijpt terecht in om deze onrechtvaardige situatie ongedaan te maken, en de toelichting bij het wetsontwerp vermeldt de instemming van het paleis, maar toch wordt de aanpassing pas ingevoerd op 1 januari 2009, terwijl het grote koopkrachtverlies van de gewone mensen zich vooral in 2008 heeft afgespeeld. Indien deze ingreep van de meerderheid oprecht is en dit wetsontwerp meer wil zijn dan een zoethoudertje voor de bevolking maar eerder het aanpassen van een onrechtvaardige regeling, dan laat ze deze verandering van indexmethode ingaan vanaf 1 januari 2008 en niet van 1 januari 2009. Gezien het begrotingsjaar 2008 nog steeds lopende is, kan dit geen enkel probleem vormen.

JUSTIFICATION

Nous sommes favorables à la suppression de l'ensemble des dotations de la Maison royale belge parce que les tenants de ce système de dotations ont à l'époque omis de veiller à sa nécessaire transparence et contrôle.

N° 2 DE M. GOYVAERTS ET MME PAS

Art. 3.

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 3. La loi du 7 mai 2000 attribuant une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe, une dotation annuelle à Son Altesse Royale la Princesse Astrid et une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Laurent est abrogée à la date du 1er janvier 2009.

JUSTIFICATION

Voir la justification de l'amendement n° 1.

N° 3 DE M. JAMBON

Art. 2.

Dans l'article 2, remplacer les mots «à partir du 1er janvier 2009» par les mots «à partir du 1er janvier 2008».

JUSTIFICATION

Ce projet de loi du gouvernement a vu le jour à la suite de la vague d'indignation populaire causée par la hausse de 6% des dotations royales, alors que beaucoup de gens perdent leur emploi en raison de la crise économique et que beaucoup d'autres ont noté un recul sensible de leur pouvoir d'achat, qui n'a été que partiellement compensé par l'adaptation automatique de l'indice santé. Le gouvernement intervient à juste titre pour remédier à cette situation inéquitable et l'on peut lire dans les développements du projet de loi que cet ajustement est convenu de commun accord avec le Palais, mais il n'entre en vigueur que le 1er janvier 2009, alors que la grande perte de pouvoir d'achat de l'homme de la rue est surtout intervenue en 2008. Si cette mesure de la majorité est sincère et si ce projet de loi ne veut pas être qu'un os à ronger jeté à la population mais vraiment corriger un système inéquitable, il faut alors que ce changement de méthode d'indexation intervienne dès le 1er janvier 2008 et non le 1er janvier 2009. Ce changement de date ne peut être un problème dès lors que l'année budgétaire 2008 est toujours en cours.

Nr. 4 VAN DE HEER JAMBON

Art. 2/1 (nieuw)

Een artikel 2/1 invoegen, luidend als volgt:

«Art. 2/1. Artikel 3 van de wet 7 mei 2000 houdende toekenning van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip, een jaarlijkse dotatie aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Astrid en een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Laurent wordt vervangen als volgt:

«Art. 3. De dotatie aan Prinses Astrid bedraagt in 2009, 266.000 euro, in 2010, 200.000 euro, in 2011, 133.000 euro en in 2012, 67.000 euro. Vanaf 2013 ontvangt Prinses Astrid geen dotatie meer.».

Nr. 5 VAN DE HEER JAMBON

Art. 3.

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 3. Artikel 3bis van de wet 7 mei 2000 houdende toekenning van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip, een jaarlijkse dotatie aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Astrid en een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Laurent, ingevoegd bij de wet van 13 november 2001, wordt vervangen als volgt:

«Art. 3bis. De dotatie aan Prins Laurent bedraagt in 2009 255.000 euro, in 2010 191.000 euro, in 2011 128.000 euro en in 2012 64.000 euro. Vanaf 2013 ontvangt Prins Laurent geen dotatie meer.».

VERANTWOORDING

De huidige regeling inzake de dotaties aan de leden van de Koninklijke familie is niet gebaseerd op staatsrechtelijke logica, maar familiale logica. Prinses Astrid en Prins Laurent zijn immers respectievelijk 6e en 12e in lijn voor troonsopvolging, en het is als zodanig duidelijk dat beiden nooit in aanmerking zullen komen voor de troon. Deze dotaties werden wel vanuit een argument van gelijkheid onder de kinderen van het huidige en toenmalige staatshoofd Albert II ingevoerd, wat geen uitstaans heeft met de officiële vertegenwoordigende functie van de monarchie maar enkel betrekking heeft op de privé situatie van de koninklijke familie. Dit terwijl in de memorie van toelichting bij de wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst «de toenemende inbreng van de Koninklijke Prinses en Prinsen» reeds als argument werd gebruikt om de

N° 4 DE M. JAMBON

Art. 2/1 (nouveau)

Insérer un article 2/1 rédigé comme suit:

«Art. 2/1. L'article 3 de la loi du 7 mai 2000 attribuant une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe, une dotation annuelle à Son Altesse Royale la Princesse Astrid et une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Laurent est remplacé par ce qui suit:

«Art. 3. La dotation attribuée à la Princesse Astrid s'élève à 266 000 euros en 2009, à 200 000 euros en 2010, à 133 000 euros en 2011 et à 67 000 euros en 2012. À partir de 2013, la Princesse Astrid ne reçoit plus de dotation.».

N° 5 DE M. JAMBON

Art. 3.

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 3. L'article 3bis de la loi du 7 mai 2000 attribuant une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe, une dotation annuelle à Son Altesse Royale la Princesse Astrid et une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Laurent, inséré par la loi du 13 novembre 2001, est remplacé par ce qui suit:

«Art. 3bis. La dotation attribuée au Prince Laurent s'élève à 255 000 euros en 2009, à 191 000 euros en 2010, à 128 000 euros en 2011 et à 64 000 euros en 2012. À partir de 2013, le prince Laurent ne reçoit plus de dotation.».

JUSTIFICATION

Le régime actuel en matière de dotations aux membres de la Famille royale ne se base pas sur une logique constitutionnelle, mais bien sur une logique familiale. La Princesse Astrid et le Prince Laurent sont en effet respectivement sixième et douzième dans l'ordre de succession au trône, et il est donc clair qu'aucun des deux ne sera jamais appelé à régner. Ces dotations ont été instaurées dans un souci d'égalité entre les enfants de l'actuel chef de l'État, Albert II, qui était déjà notre souverain à l'époque. Ces dotations ne sont donc nullement justifiées par la fonction officielle de représentation de la Monarchie, mais bien – et exclusivement – par la situation privée de la Famille royale. Or, dans l'Exposé des motifs de la loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste Civile, «l'apport croissant de la Princesse et des Princes royaux» avait déjà été invoqué

dotatie aan Koning Albert aanzienlijk te verhogen. Dat de spelregels worden veranderd tijdens het spel kan tegen deze schrapping niet als argument worden opgeworpen, want dat is precies wat is gebeurd door deze dotaties in 2000 en 2001 toe te kennen. Om desalniettemin de betrokkenen de kans te geven te anticiperen op deze schrapping van hun dotaties, voorziet dit amendement in een uitdovend pad over 5 jaar.

Nr. 6 VAN DE HEER JAMBON

Art. 5. (nieuw)

Een artikel 5 invoegen, luidend als volgt:

«Art. 5. § 1. Onder de leden van de koninklijke familie hebben enkel het Staatshoofd, het voormalige Staatshoofd, de weduwe of weduwnaar van het voormalige Staatshoofd en de troonopvolger vanaf de leeftijd van achttien jaar een officiële rol van vertegenwoordiging van de Belgische staat.

De troonopvolger is de verwachte erfgenaam van de grondwettelijke macht van de Koning, zoals bepaald in artikel 85 van de Grondwet.

§ 2. Alle overheidsmiddelen die worden besteed gedurende de opdrachten van de in §1 van dit artikel aangeduide personen worden aangerekend op de Civiele Lijst. Indien een overheidsdienst of ministerie diensten verleend aan de in §1 aangeduide personen naar aanleiding van een officiële representatieve opdracht, worden deze diensten tegen marktprijzen doorgefactureerd aan de Civiele Lijst.

§ 3. Uitgaven van de leden van de koninklijke familie die niet in het kader van deze vertegenwoordigende functie zijn gemaakt, komen in geen geval ten laste van de Civiele Lijst of de Staat.».

VERANTWOORDING

De Civiele Lijst wordt de koning toegewezen om de kosten van de uitoefening van zijn ambt te dekken. De memorie van toelichting van de wet van 16 november 1993 omschrijft de bedoeling van de Civiele Lijst als volgt:

«In wezen dient de Civiele Lijst om de Vorst in staat te stellen alle kosten, inherent aan de uitoefening van de Koninklijke functie, in volle onafhankelijkheid te kunnen beslissen. Voor personeelsuitgaven betreft het hoofdzakelijk de lonen, toelagen, vergoedingen en bijdragen voor de sociale zekerheid. De werkingskosten dekken ondermeer de uitgaven voor de administratie, kosten voor verwarming en onderhoud van de Koninklijke woonsten en het meubilair, de kosten voor het voertuigenpark, evenals de reiskosten en de representatieve verplichtingen van de Koning en Koningin.»

pour augmenter considérablement la dotation du Roi Albert. On ne peut invoquer comme argument que les règles du jeu sont modifiées en cours de partie, car c'est précisément ce que l'on a fait en attribuant ces dotations en 2000 et en 2001. Afin de donner néanmoins une chance aux intéressés d'anticiper cette suppression de leurs dotations, le présent amendement prévoit une extinction progressive de la dotation sur 5 ans.

N° 6 DE M. JAMBON

Art. 5 (nouveau)

Ajouter un article 5, rédigé comme suit:

«Art. 5. § 1er. Parmi les membres de la famille royale, seuls le Chef de l'État, l'ancien Chef de l'État, la veuve ou le veuf de l'ancien Chef de l'État et le successeur au trône à partir de l'âge de dix-huit ans ont un rôle officiel de représentation de l'État belge.

Le successeur au trône est l'héritier escompté des pouvoirs constitutionnels du Roi, comme le prévoit l'article 85 de la Constitution.

§ 2. Tous les deniers publics qui sont dépensés dans le cadre des missions des personnes désignées au § 1er du présent article sont imputés à la Liste civile. Si un service public ou un ministère rend des services aux personnes désignées au § 1er dans le cadre d'une mission de représentation officielle, ces services sont facturés aux prix du marché à charge de la Liste Civile.

§ 3. Les dépenses des membres de la famille royale qui n'ont pas été effectuées dans le cadre de cette fonction de représentation ne sont en aucun cas à charge de la Liste civile ou de l'État.».

JUSTIFICATION

La Liste civile est attribuée au Roi pour couvrir les coûts liés à l'exercice de sa fonction. L'exposé des motifs de la loi du 16 novembre 1993 décrit ainsi l'objectif de la Liste civile:

«La Liste civile doit permettre au Roi d'engager toutes les dépenses inhérentes à l'exercice de la fonction royale en toute indépendance. Pour les dépenses de personnel, il s'agit en grande partie de salaires, d'allocations, d'indemnités et cotisations sociales. Quant aux frais de fonctionnement, ce sont notamment des frais d'administration, de chauffage et d'entretien des habitations royales et du mobilier, ceux du parc automobile, ainsi que les frais de voyage et de représentation du Roi et de la Reine.»

De dotatie van de Civiele Lijst beoogt aldus een evenwicht te vinden tussen enerzijds de onafhankelijkheid en onverantwoordelijkheid van het staatshoofd, en anderzijds de beheersbaarheid van de besteding van openbare middelen verbonden met de uitoefening van de koninklijke functie. De techniek van de Civiele lijst wordt vandaag evenwel sterk uitgehouden door zowel private uitgaven van leden van de koninklijke familie als uitgaven naar aanleiding van de uitoefening van de koninklijke functie aan te rekenen op de departementale begrotingen van de verschillende overheidsdiensten, wat blijkens bovenvermeld citaat nooit de bedoeling van de wetgever is geweest.

De begroting van de Civiele Lijst bedraagt in 2008 9,928 miljoen euro. De Koning maakt daarnaast echter ook gebruik van allerlei overheidsdiensten, die niet worden aangerekend op de Civiele Lijst. Professor Herman Matthijs raamt deze verborgen kosten van het koningshuis op 17,5 miljoen euro.

Nochtans reikt de fundamentele parlementaire toestemming voor de onkosten die het Koningshuis is toegelaten te maken niet verder dan de eigenlijke dotatie van de Civiele Lijst, en dit conform artikel 89 van de Grondwet «voor de duur van de regering van elke koning». Volgens de memorie van toelichting van het wetsontwerp uit 1993 dat de dotatie voor de regering van Koning Albert II vaststelde betreft de Civiele Lijst immers «het geheel der middelen die de Natie ter beschikking stelt van het Staatshoofd om Hem toe te laten in volledige morele en materiële onafhankelijkheid gestalte te geven aan de Koninklijke functie, zowel in binnen- als in buitenland.»

Dit amendement wil daarom de beheersbaarheid van de besteding van openbare middelen die de dotatietechniek als bedoeling heeft herstellen, door alle uitgaven gemaakt door de officiële vertegenwoordigers van de Belgische staat onder de leden van de Koninklijke familie naar aanleiding van het uitoefenen van deze vertegenwoordigende functie aan te rekenen op de daartoe voorziene dotatie van de Civiele Lijst. De begroting van de Civiele Lijst staat dus voortaan in voor ALLE dergelijke werk- en representatiekosten.

Nr. 7 VAN DE HEER JAMBON

Art. 1/1 (*nieuw*)

Een artikel 1/1 invoegen, luidend als volgt:

«Art. 1/1. In de wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst voor de duur van de regering van Koning Albert II, tot toekenning van een jaarlijkse en levenslange dotatie aan Hare Majesteit Koningin Fabiola en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip wordt artikel 2 vervangen als volgt:

«Koningin Fabiola ontvangt een pensioen dat overeenkomt met 60% van het loon van een minister in de federale regering. Op dit pensioen zijn alle gebruikelijke lasten van toepassing.»

La dotation de la Liste civile tend donc à établir un équilibre entre l'indépendance et l'irresponsabilité du Chef de l'État, d'une part, et la maîtrise des dépenses des deniers publics liées à l'exercice de la fonction royale, d'autre part. À l'heure actuelle, la technique de la Liste civile est cependant largement vidée de sa substance par l'imputation tant de dépenses privées de membres de la Famille royale que de dépenses faites dans le cadre de l'exercice de la fonction royale aux budgets départementaux des différents services publics, alors qu'il ressort de la citation susmentionnée que telle n'a jamais été l'intention du législateur.

En 2008, le budget de la Liste civile s'élève à 9,928 millions d'euros. Par ailleurs, le Roi utilise cependant divers services publics sans que les dépenses correspondantes soient imputées à la Liste civile. Le professeur Herman Matthijs évalue ces coûts masqués de la Maison royale à 17,5 millions d'euros.

L'autorisation parlementaire fondamentale concernant les dépenses que la Maison royale est autorisée à faire ne va toutefois pas au-delà de la dotation proprement dite de la Liste civile, et ce, «pour la durée de chaque règne» conformément à l'article 89 de la Constitution. Selon l'exposé des motifs du projet de loi de 1993 fixant la dotation pour le règne du Roi Albert II, la Liste civile «repré- sente l'entière des moyens que la Nation met à la disposition du Chef de l'État afin de lui permettre d'exercer la fonction royale en toute indépendance morale et matérielle, aussi bien à l'intérieur qu'à l'extérieur du pays.»

Le présent amendement est dès lors destiné à rétablir la maîtrise des moyens publics dépensés dans le cadre de la technique de la dotation, en imputant toutes les dépenses faites par les représentants officiels de l'État belge parmi les membres de la Famille royale dans l'exercice de cette fonction de représentation sur la dotation de la Liste civile prévue à cet effet. Le budget de la Liste civile couvre donc désormais TOUS ces frais de fonctionnement et de représentation.

N° 7 DE M. JAMBON

Art. 1/1 (*nouveau*)

Insérer un article 1/1 rédigé comme suit:

«Art. 1/1. Dans la loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste Civile pour la durée du règne du Roi Albert II, l'attribution d'une dotation annuelle et viagère à Sa Majesté la Reine Fabiola et l'attribution d'une dotation annuelle à son Altesse Royale le Prince Philippe, l'article 2 est remplacé par ce qui suit:

«La Reine Fabiola perçoit une pension correspondant à 60 pour cent de la rémunération d'un ministre du gouvernement fédéral. Cette pension est assujettie à toutes les charges habituelles.»

VERANTWOORDING

Als reden voor de zeer hoge dotatie die Koningin Fabiola ontvangt stelde de minister van Begroting eertijds dat Koningin Fabiola «een secretariaat had uitgebouwd waarvan de uitstraling genoegzaam bekend is». Vanuit het gegeven dat onze maatschappij voluit heeft gekozen voor een sociaal stelsel dat is gebouwd op een fundamenteel maatschappelijk recht op sociale zekerheid ten nadele van het vroegere paternalistische stelsel waarbij behoeftigen afhankelijk zijn van de goedwil van welgestelden, lijkt een afbouw van dit secretariaat gerechtvaardigd. Daarnaast is er ook geen enkele reden denkbaar waarom een pensioenuitkering voor de Koningin van een fiscaal gunstregime zou mogen genieten.

Jan Jambon (N-VA)

JUSTIFICATION

Pour justifier la dotation très élevée dont bénéficie la Reine Fabiola, le ministre du Budget avait déclaré à l'époque que la Reine Fabiola avait développé un secrétariat dont le rayonnement est suffisamment connu. Notre société ayant entièrement opté pour un système social fondé sur un droit social fondamental à la sécurité sociale au détriment de l'ancien système paternaliste dans lequel les plus démunis dépendent du bon vouloir des bien nantis, un démantèlement progressif de ce secrétariat paraît justifié. Il n'y a en outre pas de raison que la pension de la Reine bénéficie d'un régime fiscal de faveur.